

МОДЕЛЬ ПАРЛАМЕНТУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ФОРМАТ КОЛАБОРАЦІЇ

Сичова А. О.,
*кандидат політичних наук,
докторант кафедри політології
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
ORCID ID 0000-0002-0273-8469
fatpopprof@ukr.net*

У статті розглядається можливість трансформації законодавчих структур на інтерактивний майданчик спільних дій за участю ключових стейкхолдерів на час воєнного стану на прикладі Верховної Ради України 2022. Колабораційний формат подається як альтернативний підхід інструментального партнерства, що дозволяє залучити суб'єктів різних рівнів та установ. Авторкою пропонується структура воєнного парламенту на основі трьох індикаторів, а саме: загального системного контексту, специфіки режиму управління та динаміки співпраці. Перший індикатор ґрунтується на визначенні критеріїв відбору ключових учасників, а також погодженні правил участі та підзвітності на майданчику спільних дій. При цьому обсяг повноважень суб'єктів колаборації може вар'юватися залежно від компетентностей залучених стейкхолдерів. Другий індикатор відіграє роль маркера процедурної легітимності, впливаючи на ступінь узгодженості політики та ухвалення рішень, тоді як третій чинник означає готовність учасників підтримувати спільні політичні рішення незалежно від рівня їхнього узгодження з особистими політичними перевагами гравців. У тексті статті дослідниця розбиває загальну структуру інтегрованого управління на окремі управлінські блоки, виходячи з особливостей українського парламенту та функціоналу, затвердженого Регламентом ВРУ. Паралельно зі скороченням деяких підрозділів, пропонується запровадження двох додаткових блоків: швидкого реагування та громадянського контролю як доцільних на час воєнного стану. Окрім структури, авторка прописує низку змін у парламентських процедурах і поведінкових патернах серед депутатів. Незважаючи на потенційні переваги, дослідниця зазначає, що колабораційний формат співпраці має низку недоліків, а саме: невизначеним залишається вплив спільних результатів на процедурну легітимність ухвалених рішень, а також принцип визначення особистого внеску кожним із залучених стейкхолдерів. Варто було б врахувати наявні мережеві зв'язки між політичними акторами українського парламенту для прорахунку потенційних ризиків переходу до інтерактивного простору дій.

Ключові слова: колаборація, інтерактивний майданчик, спільні дії, воєнний парламент, воєнний час, Верховна Рада України.

В останні роки однією з глобальних тенденцій став пошук нових систем управління та розв'язання нагальних проблем через транскордонні інтерактивні майданчики у таких секторах як екологічна політика, енергетична безпека та вирішення військових конфліктів (Ansell & Gash, 2018; Fung, 2006). В основі альтернативних підходів лежить принцип спільних дій, або колабораційний формат, який акцентує увагу на інструментах партнерства та максимальній залученості ключових стейкхолдерів у процес ухвалення рішень та пострезультативну відповідальність. На думку К. Емерсона та Т. Набатчі, такі системи управління містять «процеси та структури ухвалення рішень щодо державної політики, які конструктивно залучають зацікавлені сторони з державних установ і різних рівнів публічної, приватної та цивільної сфер» (Emerson & Nabatchi, 2012), передбачаючи транскордонну співпрацю між автономними учасниками, які мають об'єднатися для досягнення узгодженої колективної мети. Відповідно, колабораційний формат з'єднує вертикальні та горизонтальні рівні управління, функціонально та рівномірно розподіляючи повноваження, владу та підзвітність між

учасниками, для вирішення комплексних проблем. Означений підхід застосовується не лише у контексті транснаціональних питань, а й в аспекті налагодження внутрішньої політичної діяльності, якщо попередній формат дій є безрезультатним або не відповідає вимогам часу. Колабораційний формат управління потенційно може бути застосований як структурний елемент механізму спільних дій українського парламенту на час війни.

Аналіз публікацій. Режими спільного управління по суті кидають виклик ідеї ієрархічності і функціональній роздільності провладних інституцій, які зустрічаються в традиційних системах. Хоча концепт колаборації інтуїтивно зрозумілий, його реалізація та фактичні результати залишаються невизначеними. Так, Е. Конрад виявив розрив між риторикою співпраці та звітністю у межах спільного розв'язання проблем (Conrad et al., 2011), тоді як К. Анселл та А. Геш підкреслюють потенційні негативні результати такої співпраці (Ansell & Gash, 2018).

Дефіцитним також є розуміння впливу колабораційного формату управління на легітимність. Концепція легітимності пов'язана з правомірністю владних суб'єктів та мотивацією зацікавлених учасників узгоджуватися з відповідними політичними рішеннями, сприяючи їхній імплементації. У пошуках емпіричних визначень концепція легітимності часто охоплюється різними типами політичної залученості (Kyselá et al., 2019), акторами (Fung, 2006), процедурами (PytlinkZillig et al., 2018) і підзвітністю рішень (Schmidt, 2013). Незважаючи на центральну роль легітимності в дослідженнях публічного управління, знання про те, як саме режими спільного управління впливають на показники легітимності, залишаються у зародковому стані. До того ж, академічні дослідження потребують подальшого емпіричного фокусу на зв'язку між інституційним дизайном режимів спільного управління та очікуваними результатами на кшталт робіт В. Адгера (Adger & Jordan, 2009), А. Даттерера (Dutterer & Margerum, 2015) та ін.

А. Фунг також робив спроби спроекувати колабораційний майданчик управління через три аспекти: масштаб співпраці, критерії підзвітності та обсяг повноважень. Перший аспект стосувався чинників відбору учасників і визначав правила входу/виходу зі спільної платформи дій. Зокрема, дослідник наголошував на восьми видах залучення, від експертів-адміністраторів до широкої громадськості. У даному контексті інклюзія визначається як ключова умова створення спільних установок у суперечливих політичних питаннях (Beuers & Arras, 2020; Reed et al., 2018). Залучення зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень покращує вирішення суперечливих питань та сприяє високому рівню легітимності.

Другий аспект зачіпає проблему підзвітності учасників колабораційного майданчика (урядовці вищого рівня, зацікавлені організації, громадськість, тощо). Цей аспект особливо важливий у режимах спільного управління, оскільки передбачає потенційну напругу між учасниками у межах форуму співпраці та стейкхолдерами, які опосередковано залучені до нього. Фактично мова йде про «дворівневі» ігри, оскільки узгодження алгоритму дій відбувається одночасно на кількох аренах (Brand et al., 2020). Зазвичай учасники інтерактивних просторів співробітництва повинні не лише взаємодіяти з іншими гравцями майданчика, але й захищати інтереси групи або структури, яку вони представляють. Ця напруга (Nilsson & Lundmark, 2020) потенційно впливає на сприйняття легітимності колаборації.

Третій аспект охоплює повноваження форуму співпраці та його вплив на процес формування політики, який може коливатися від надання консультацій до широкої матеріальної підтримки. Тож, повноваження, надані колабораційним майданчикам, ймовірно, впливатимуть на сприйняття якості процесу, погодження політичного вектору та сприйняття режимів спільного управління. Така тенденція корелює з теорією легітимності, коли відповідність переконань між суб'єктами співпраці та сприйняття політичних рішень як суголосних позиціям ключових стейкхолдерів визнаються маркерами легітимності результату і критичними характеристиками належного врядування (Strebel et al., 2019). Враховуючи складний характер колаборації, наш аналіз охоплюватиме не лише структуру, але й поведінкові патерни учасників.

Мета статті – адаптувати принцип спільного управління (колаборації) до структури українського парламенту на час воєнного стану для максимального конструктивного законодавчого ефекту.

Виклад основного матеріалу. Для виконання дослідницьких завдань, ми використаємо інтегровану структуру колабораційного управління К. Емерсона (Мал.1), яка складається з наступних елементів:

- Загальний системний контекст соціально-економічні, політичні, правові, екологічні та інші впливи, ідентифікуючи драйвери спільних дій. До них можуть належати лідерство, суспільна значимість проблеми, неспроможність розв'язати ситуацію власними силами, спільні ризики у разі поглиблення проблеми тощо.
- Режим спільного управління позначає систему прийняття державних рішень, коли колаборація формується моделями поведінки та діями учасників інтерактивного майданчика. У заданому

контексті важливі залучення суб'єктів, спільна мотивація та здатність до спільних дій, що впливає на стабільність колабораційного простору.

- Динаміка співпраці містить коротко- та довгострокові локальні впливи, а також адаптацію ситуації до загального контексту.

Усі елементи взаємопов'язані, що дозволяє формувати цикл взаємодії з перезавантаженням драйверів колаборації у разі зміни контексту.

Цю схему можна адаптувати до структури українського парламенту під час війни. Верховна Рада України (ВРУ) представляє собою однопалатний парламент із 405 народних депутатів, половина з яких обирається в одномандатних округах, а половина – за пропорційною системою відповідно до загальнодержавних партійних списків. У липні 2019 р. відбулося IX скликання Ради. 23 лютого 2022 р. Верховна Рада України запровадила воєнний стан (299 голосів) унаслідок російської агресії проти України. Перше позачергове засідання відбулося 3 березня, тривало 17 хвилин і позначилося швидким голосуванням без обговорення рішень. Наступне засідання тривало 24 хвилини, розпочалося з державного гімну та хвилини мовчання за загиблими воїнами і мирними жертвами війни. Війна внесла корективи як до самих парламентських процедур, так і до поведінкових патернів народних обранців, продиктованих новими реаліями.

Модель нового парламенту під час війни ґрунтується на трьох факторах: (1) спільне формування порядку денного, (2) якість законотворчого процесу та (3) погодження та ухвалення політичних рішень (схема 2). Перший фактор охоплює інституційні аспекти, тоді як останні два визначають легітимність парламентських процедур і результатів.

Перший індикатор передбачає: 1) визначення критеріїв відбору ключових учасників; 2) встановлення максимального та мінімального порогового значення для залучення нових суб'єктів; 3) розробку і погодження правил участі на майданчику спільних дій, визначення зв'язку між результативністю співпраці та державною політикою. На цьому етапі варто також приділити увагу критеріям підзвітності залучених учасників за реалізацію ухвалених рішень на рівні урядових кіл, громадськості та НУО. Перший індикатор передбачає варіації стосовно обсягу повноважень учасників колаборації, що імплементується шляхом залучення компетентних суб'єктів широкого профілю з метою взаємозамінюваності професійних ролей на випадок відсутності відповідного гравця.

Другий індикатор відіграє роль маркера процедурної легітимності, впливаючи на ступінь узгодженості політики та ухвалення рішень, включаючи розробку відповідної документації/спільних угод, процедури включення інтересів стейкхолдерів, а також якості дискусійного обговорення на кшталт рівності, відкритості, конструктивності, поваги і довіри. Процес переговорів має будуватися за принципом вільного обміну думками, забезпечення рівних можливостей для всіх учасників висловлювати власні погляди. Другий індикатор передбачає підпорядкування часовим обмеженням під час розгляду законопроектів.

Третій індикатор означає готовність учасників прийняти політичні рішення та всіяко підтримувати їх реалізацію незалежно від рівня узгодження з особистими політичними преференціями суб'єктів.

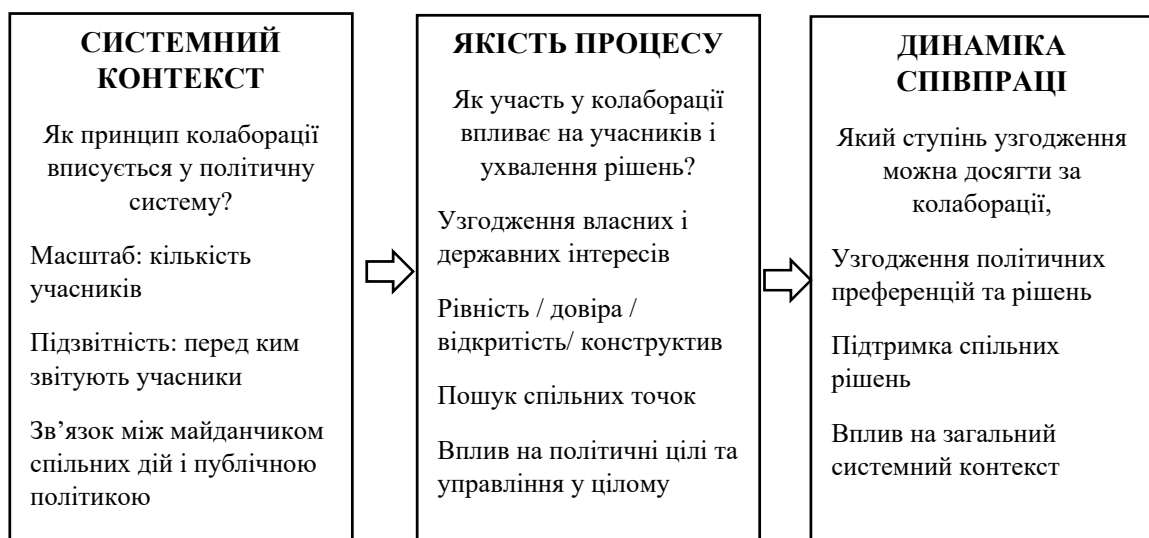

Схема 1*. Інтегрована структура колабораційного управління

*Адаптовано авторкою статті

Модель парламенту передбачає декілька структурних блоків, а саме:

Спікер (заступник спікера) як модератор спільного майданчику дій. Функції спікера під час воєнного стану дублюють закріплені у Регламенті ВРУ (Лінецький, 2015), а саме: 1) дотримання узгодженого Регламенту та норм поведінки усіма учасниками пленарного засідання; 2) моніторинг кількості народних депутатів, проведення пленарних засідань; 3) дотримання процедур розгляду законопроектів; 4) створення рівних можливостей народним депутатам, депутатським фракціям (депутатським групам) для участі в обговоренні, а також підтримання порядку; 5) оголошення результатів голосування та запитів народних депутатів; 6) надання розпоряджень Апарату Верховної Ради тощо.

Урядовий блок складається з представників наявних депутатських фракцій та груп. Передбачається, що від кожного суб'єкта, на час війни, має залишитися 30% складу пропорційно отриманих мандатів. Тобто, наприклад, якщо політична партія «Слуга народу» має 237 мандатів станом на 2023 рік, то у парламенті воєнного часу має залишитися лише 71 представник цієї політичної сили. Лідери партій можуть на власний розсуд обирати своїх представників, проте рекомендується звертати увагу саме на мета-капітал обраного стейкхолдера, його вплив у суспільстві та власні компетентності. Якщо присутність представника партії у новому парламенті виявиться виключно номінальною, учасники спільного майданчику можуть ухвалити рішення щодо заміни на більш конструктивного гравця з відповідної політичної сили. Скорочення кількості учасників дозволить швидше розглядати законопроекти і приходити до спільного рішення. Решта депутатів, які не увійшли до 30% інтерактивного майданчику дій, відправляються у «робочий простір», зі сплатою 50% від посадового окладу терміном на 4 місяці, з подальшим розглядом можливості пролонгації отримання заробітної плати в індивідуальному порядку.

Після усіх пертурбацій депутати мають бути розподілені між 23 комітетами, приблизно по 5 осіб. Посади помічників депутатів на воєнний час не передбачається, проте депутат може за власний рахунок найняти відповідного фахівця, за потреби. Регламентом ВРУ передбачено 14 структурних підрозділів парламенту, зокрема формування Погоджувальної ради. На час війни варто відмовитися від зайвих інституцій, якщо вони не містять раціонального зерна існування.

Апарат ВРУ як організаційно-технічний блок. Постановою ВРУ від 11.07.2006 р. було встановлено граничну чисельність Апарату ВРУ у 1135 осіб. Під час війни доцільно скоротити як саму чисельність до 50-70 осіб, так і кількість підрозділів/секретаріатів Апарату, керуючись принципами функціонального взаємодоповнення, шляхом об'єднання секретаріатів і відділу контролю, залишивши, наприклад, функцію моніторингу за керуючими органами. За таким принципом можна реконструювати наступні підрозділи:

1) Юридичне управління + відділ документального забезпечення + відділ організаційне управління;

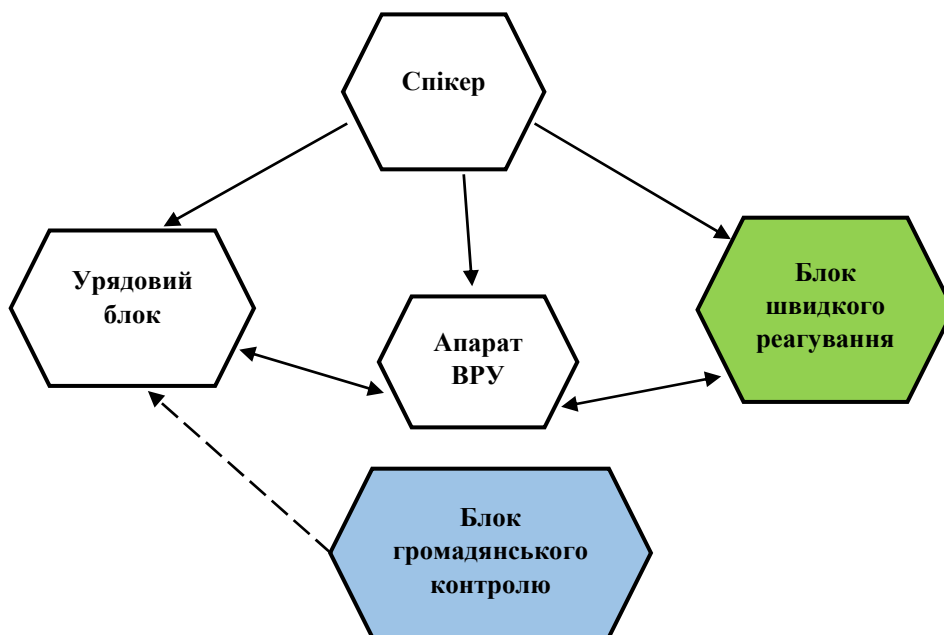

Схема 2*. Структура моделі парламенту під час війни

*Розроблено авторкою статті

2) Інформаційне управління + комп'ютеризовані системи;

3) Управління забезпечення міжпарламентських зв'язків + Відділ зв'язків з органами правосуддя.

До функцій Апарату ВРУ (ст. 7 Регламенту) відносяться:

- Узагальнення пропозицій щодо проекту порядку денного, проведення експертизи законопроектів, що подаються до ВРУ суб'єктами права законодавчої ініціативи;
- Проведення експертизи актів законодавства щодо їх відповідності Конституції України і законам України (за дорученням керівництва ВРУ);
- Надання наукової та правової допомоги комітетам ВРУ у підготовці законопроектів, консультування народних депутатів України з цих питань;
- Підтримка зв'язків з відповідними службами парламентів зарубіжних країн з питань парламентського права, розвитку і вдосконалення законодавства, законопроектної роботи, обміну досвідом;
- Здійснення організаційно-методичного забезпечення роботи депутатських фракцій (депутатських груп);
- Оформлення і розсилка підписаних законодавчих актів, складання протоколів і забезпечення інформаційно-технологічного ведення пленарних засідань Верховної Ради України;
- Забезпечення функціонування офіційного веб-сайту Верховної Ради України, формування бази даних актів;
- Забезпечення фінансування діяльності Верховної Ради України та її Апарату, здійснення господарського обслуговування Верховної Ради України;
- Акредитація відповідно до встановленого порядку кореспондентів та технічних працівників українських і зарубіжних засобів масової інформації, організація і проведення прес-конференцій, зустрічей, прийомів та інших заходів.

Блок швидкого реагування складається з представників військово-оборонної сфери, служб надзвичайних ситуацій, фахівців у галузі критичної інфраструктури. Блок не бере участь у пленарних засіданнях на постійній основі та скликається у разі форс-мажорних обставин. Їхні ініціативи та законопроекти розглядаються як невідкладні.

Блок громадянського контролю складається з представників НУО, незалежних ЗМІ, зовнішніх амбасадорів з метою забезпечення контролю за процедурами і процесом ухвалення політичних рішень. Максимальна кількість осіб для одного пленарного засідання дорівнює 5-7 осіб, при цьому склад блоку може змінюватися залежно від порядку денного. Ключовими потенційними завданнями виступають: участь у проведенні фундаментальних та здійснення прикладних досліджень у сфері державного управління суспільством і законопроектних робіт, координація участі наукових установ та інших організацій у законотворчій діяльності Верховної Ради України; аналіз практики застосування законів та порівняльні дослідження систем законодавства інших країн; надання науково-методичної допомоги у здійсненні законодавчої та контрольної діяльності комітетам Верховної Ради України; контроль за дотриманням процедур та етики під час пленарних засідань.

Після засідання представники блоку надають власний обґрунтований висновок щодо об'єктивності рішень, аргументів на користь та проти законопроекту, рекомендації щодо поліпшення діяльності ВРУ. Висновок подається представнику Апарату ВРУ, передається спікеру і всім учасникам для ознайомлення. Представники блоку мають право на виступ за попереднім запитом. Представникам блоку контролю напередодні засідань надсилається узгоджений порядок денний.

Парламентські процедури. Зазвичай проходження законодавчих ініціатив у парламенті відбувається за узгодженою процедурою, яка містить етапи розгляду законопроектів у комітетах, їхнє надання на ознайомлення народним депутатам і винесення на пленарне засідання. Така процедура триває близько 80 днів. За період діяльності Верховної Ради IX скликання було розглянуто 833 проекти (Мінкіна, 2022), 689 з яких стосувались скороченої процедури розгляду. Середній термін ухвалення законопроекту за загальною процедурою становить 121 день, тоді як середня тривалість ухвалення законопроектів зі скороченим обговоренням складає 134 дні, що є недоцільним під час війни.

За перші два місяці війни було прийнято 103 законодавчі акти (Мінкіна, 2022), причому на початках депутатам пропонувалося погодитися голосувати без попереднього обговорення. У парламенті воєнного часу цілком слушно застосовувати спеціальну процедуру розгляду законопроектів. По-перше, варто скоротити процес обговорення, наприклад, законопроектів по загальних питаннях, під час пленарних засідань, як через об'єктивне зростання обсягу законопроектного матеріалу, так і через дефіцит часу і необхідність його заощадження для розгляду більш нагальних питань.

По-друге, доцільно запровадити скорочену процедуру розгляду законопроектів. З одного боку, такий крок може стати об'єктом критики, наприклад, з мотивів зниження якості законодавчого

матеріалу, звуження можливостей опозиційних фракцій для повної та всебічної критики спірних або неконституційних положень проектів законів, рішень тощо. З іншого боку, скорочена процедура передбачає скрупульозне попереднє вивчення пропонованих законодавчих ініціатив і напруженої роботи для якісної підготовки майбутніх законів. Зміна парламентських процедур передбачає:

- Визначення категорії невідкладних законопроектів (постачання і виробництво зброї, призначення та звільнення військових головнокомандувачів, відновлення інфраструктури, імплементація міжнародних стандартів озброєння тощо). Термін їх розгляду та ухвалення має становити від 3 до 5 днів.

- Скорочення терміну розгляду законопроектів загального спрямування – 10–15 днів.

- Відмова від додаткових доповідей учасників пленарних засідань, коментарів і заключного слова. Усі правки і зауваження мають бути внесені і розглянуті до голосування, за виключенням спірних питань. На виступ ініціатора законодавчої пропозиції відводиться близько 10 хвилин, двох прибічників і двох опонентів законодавчої ініціативи – по 3 хвилини на кожного.

- Зміна графіку роботи ВРУ: пленарні засідання проводяться у вівторок, четвер – ранкові з 8.30 до 12.00; вечірні – з 14.00 до 19.00, за виключенням форс-мажорних обставин. За рахунок тимчасового скасування самостійної роботи народних депутатів, пов'язаної із здійсненням депутатських повноважень, варто посилити роботу у комітетах (з можливістю обговорення спірних питань і пропозицій за допомогою засобів дистанційних платформ спілкування): понеділок, середа, п'ятниця – з 8.30 до 18.00 з перервою на обід (12.00–13.30).

Поведінкові патерни. Кожне пленарне засідання має починатися з державного гімну і хвилини мовчання за загиблими жертвами війни. Проблема забезпечення особистого голосування народних депутатів у залі Верховній Раді України, попри всі намагання розв'язати її принаймні упродовж останніх 10 років, досі залишається нагальною. Така поведінка є неприпустимою для парламенту воєнного часу, тож фізична присутність народних обранців є обов'язковою, оскільки презентує ступінь суб'єктивного ставлення до виконання своїх безпосередніх обов'язків та є фактором злагодженої, системної роботи парламенту. Процитуємо Регламент ВРУ: «Вимога особистого голосування депутата при ухваленні законів, інших правових актів парламенту переслідує дві мети: 1) вимогу усвідомленого, осмисленого вибору депутатом тієї чи іншої позиції при реалізації права ухвального голосу; 2) забезпечення високої відповідальності народних обранців при прийнятті законів, інших рішень парламенту» (Лінецький, 2015).

Відповідно, на початку ранкового та вечірнього пленарних засідань Апарат Верховної Ради подає спікеру список відсутніх народних депутатів з відповідним позначенням підстав, якщо такі були вказані (виконання доручень Верховної Ради, тимчасова непрацездатність, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка у зв'язку із смертю рідних, перебування у лавах ТРО або ЗСУ, документально підтверджені транспортні перешкоди). Якщо відсутність депутата на пленарному засіданні не обумовлена поважними причинами, цій особі має бути винесена догана. За повторного порушення – така особа має бути замінена іншим представником відповідної політичної сили у зв'язку з халатним виконанням своїх посадових обов'язків.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Воєнний стан вимагає злагодженої і системної роботи усіх інститутів влади, які мають діяти як єдиний механізм. Пропагування особистих інтересів у межах офіційних структур є марним витрачанням часу і зусиль інших суб'єктів дії, тож саме парламент як вищий законодавчий орган має демонструвати готовність працювати за новою схемою у важких воєнних реаліях, але з максимальним конструктивним ефектом. Вести переговори, йти на компроміс і досягати спільних домовленостей на інтерактивних форумах, коли учасники мають різні політичні переконання, важче, оскільки від складу спільного майданчику дій та умов співпраці залежать подальші результати діяльності. Низка академічних досліджень підкреслює різницю між колабораціями, що складаються з експертів із вільним мандатом, і форумами із представників організованих груп інтересів чи політичних сил. Відповідно, відносини між гравцями форумів співпраці та структурами, які вони представляють, мають важливе значення для якості процесу та очікуваного рівня політичного узгодження.

Звісно, запропонована модель не є ідеальною і потребує додаткових теоретичних і практичних напрацювань. Модель є дещо механістичною і не враховує вже існуючих мережових зв'язків між фракціями і окремими особистостями. У цьому контексті варто було б розробити формулу коефіцієнту корисної дії для кожного народного депутата, коли за узгодженими індикаторами результативності визначається розмір заробітної плати, а також корисність його/її подальшого перебування у стінах ВРУ. Проте запропонована схема може послугувати початковим кроком для перезавантаження законодавчих органів влади під час форс-мажорних обставин або воєнного стану.

Sychova A. The Model of Parliament in War Times: The Format of Collaboration

The article considers the possibility of transforming legislative structures into an interactive platform for joint actions with the participation of key stakeholders during martial law, using the example of the Verkhovna Rada of Ukraine 2022. The collaborative format is presented as an alternative approach to instrumental partnership, which allows the involvement of subjects from various levels and institutions. The author proposes the structure of the military parliament based on three indicators, namely: the general systemic context, the specifics of the management regime, and the dynamics of cooperation. The first indicator is based on the criteria for key participants, as well as the agreement on the rules of participation and accountability on the platform of joint actions. At the same time, the scope of collaborative subjects' powers may vary depending on the competencies of the involved stakeholders. The second indicator plays the role of procedural legitimacy marker, affecting the degree of policy coherence and decision-making, while the third factor means the willingness of participants to support joint political decisions regardless of the level of their agreement with the players' personal political preferences. In the text of the article, the researcher divides the general structure of integrated governance into separate management blocks, based on the peculiarities of the Ukrainian parliament and the functionality approved by the VRU Regulations. In parallel with some unit reduction, it is proposed to implement two additional units: rapid response and civil control as appropriate during martial law. In addition to the structure, the author prescribes some changes in parliamentary procedures and behavioral patterns among deputies. Despite the potential advantages, the researcher notes that the collaborative format of cooperation has several disadvantages, namely: the impact of joint results on the procedural legitimacy of decisions, as well as the principle of determining the personal contribution of each of the involved stakeholders, remains uncertain. It would be worthwhile to take into account the existing network connections between the political actors of the Ukrainian parliament to calculate the potential risks of the transition to an interactive space of action.

Key words: collaboration, collaborative platform, joint actions, military parliament, wartime, Verkhovna Rada of Ukraine.

Література:

1. Лінецький С.В., Крижанівський В.П. Коментар до Регламенту Верховної Ради України, Київ: Фонд «Східна Європа», USAID, 2015. 730 с.
2. Мінкіна К. Чи впливає скорочена процедура розгляду законопроектів на терміни їх ухвалення? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/chy-vplyvaye-skorochena-protsedura-rozglyadu-zakonoproektiv-na-terminy-yikh-ukhvalennya/31364816.html> (дата звернення: 20.03.2023)
3. Adger, W. N., & Jordan, A. (Eds.) *Governing sustainability*. Cambridge University Press. 2009. 338 p.
4. Ansell, C., & Gash, A. Collaborative platforms as a governance strategy. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2018. № 28(1). P. 16–32.
5. Beyers, J., & Arras, S. Stakeholder consultations and the legitimacy of regulatory decision-making: A survey experiment in Belgium. *Regulation & Governance*. 2020. № 15. P. 877–893.
6. Brand, T., Blok, V., & Verweij, M. Stakeholder dialogue as agnostic deliberation: Exploring the role of conflict and self-interest in business-NGO interaction. *Business Ethics Quarterly*. 2020. № 30(1). P. 3–30.
7. Conrad, E., Cassar, L. F., Jones, M., Eiter, S., Izaovicová, Z., Barankova, Z., Christie, M., & Fazey, I. Rhetoric and reporting of public participation in landscape policy. *Journal of Environmental Policy & Planning*. 2011. № 13(1). P. 23–47.
8. Dutterer, A. D., & Margerum, R. D. The limitations of policy-level collaboration: A meta-analysis of CALFED. *Society and Natural Resources: An International Journal*. 2015. № 28(1). P. 21–37.
9. Emerson, K., T. Nabatchi, and S. Balogh. An Integrative Framework for Collaborative Governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2012. № 22 (1). P. 1–29.
10. Fung, A. Varieties of participation in complex governance. *Public Administration Review*. 2006. № 66(S1). P. 66–74.
11. Kyselá, E., Ščasný, M., & Zveřinová, I. Attitudes toward climate change mitigation policies: A review of measures and a construct of policy attitudes. *Climate Policy*. 2019. № 19(7). P. 878–892.
12. Nilsson, J., & Lundmark, C. The effect of personal values and the roles on representational principles in natural resource management decision-making. *Heliyon*. 2020. № 6(5). P. 32–42.

13. PytlinkZillig, L. M., Hutchens, M., J., Muhlberger, P., Gonzalez, F. J., & Tomkins, A. J. Deliberative public engagement with science. An Empirical Investigation. Springer International Publishing AG. 2018, 129 p.
14. Reed, M. S., Vella, S., Challies, E., de Vente, J., Frewer, L., Hohenwallner-Ries, D., Huber, T., Neumann, R. K., Oughton, E. A., Sidoli del Ceno, J., & van Delden, H. A theory of 14 SÖDERBERG ET AL. participation: What makes stakeholder and public engagement in environmental management work? *Restoration Ecology*. 2018. № 26. P. 7–17.
15. Schmidt, V. A. Democracy and legitimacy in the European Union revisited: Input, output and ‘throughput’. *Political Studies*. 2013. № 61. P. 2–22.
16. Strebel, M.A., Kübler, D. And Marcinkowski, F. The importance of input and output legitimacy in democratic governance: Evidence from a population-based survey experiment in four west European countries. *European Journal of Political Research*. 2019. № 58. P. 488–513.

References:

1. Adger, W. N., & Jordan, A. (Eds.) *Governing sustainability*. Cambridge University Press. 2009. 338 p.
2. Ansell, C., & Gash, A. Collaborative platforms as a governance strategy. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2018. № 28(1). P. 16–32.
3. Beyers, J., & Arras, S. Stakeholder consultations and the legitimacy of regulatory decision-making: A survey experiment in Belgium. *Regulation & Governance*. 2020. № 15. P. 877–893.
4. Brand, T., Blok, V., & Verweij, M. Stakeholder dialogue as agnostic deliberation: Exploring the role of conflict and self-interest in business-NGO interaction. *Business Ethics Quarterly*. 2020. № 30(1). P. 3–30.
5. Conrad, E., Cassar, L. F., Jones, M., Eiter, S., Izaovicová, Z., Barankova, Z., Christie, M., & Fazey, I. Rhetoric and reporting of public participation in landscape policy. *Journal of Environmental Policy & Planning*. 2011. № 13(1). P. 23–47.
6. Dutterer, A. D., & Margerum, R. D. The limitations of policy-level collaboration: A meta-analysis of CALFED. *Society and Natural Resources: An International Journal*. 2015. № 28(1). P. 21–37.
7. Emerson, K., T. Nabatchi, and Balogh S. An Integrative Framework for Collaborative Governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2012. № 22 (1). P. 1–29.
8. Fung, A. Varieties of participation in complex governance. *Public Administration Review*. 2006. № 66(S1). P. 66–74.
9. Kyselá, E., Ščasný, M., & Zveřinová, I. Attitudes toward climate change mitigation policies: A review of measures and a construct of policy attitudes. *Climate Policy*. 2019. № 19(7). P. 878-892.
10. Linetskyi S.V., Kryzhanivskyi V.P. Komentar do Rehlamentu Verkhovnoi Rady Ukrainy [Commentary on the Regulations of the Verkhovna Rada of Ukraine] Fond “Shidna Evropa”, Kyiv: USAID. 2015. 730 S. [Eastern Europe Foundation, Kyiv: USAID, 730 p.]
11. Minkina K. Chy vplyvaie skorochena protsedura rozghliadu zakonoproiektiv na termyny yikh ukhvalennia? [Does the abbreviated procedure for draft laws consideration affect the deadline for their adoption?] URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/chy-vplyvaye-skorochena-protsedura-rozglyadu-zakonoproiektiv-na-termyny-yikh-ukhvalennia/31364816.html>
12. Nilsson, J., & Lundmark, C. The effect of personal values and the roles on representational principles in natural resource management decision-making. *Heliyon*. 2020. № 6(5). P. 32–42.
13. PytlinkZillig, L. M., Hutchens, M., J., Muhlberger, P., Gonzalez, F. J., & Tomkins, A. J. Deliberative public engagement with science. An Empirical Investigation. Springer International Publishing AG. 2018, 129 p.
14. Reed, M. S., Vella, S., Challies, E., de Vente, J., Frewer, L., Hohenwallner-Ries, D., Huber, T., Neumann, R. K., Oughton, E. A., Sidoli del Ceno, J., & van Delden, H. A theory of 14 SÖDERBERG ET AL. participation: What makes stakeholder and public engagement in environmental management work? *Restoration Ecology*. 2018. № 26. P. 7–17.
15. Schmidt, V. A. Democracy and legitimacy in the European Union revisited: Input, output and ‘throughput’. *Political Studies*. 2013. № 61. P. 2–22.
16. Strebel, M.A., Kübler, D. And Marcinkowski, F. The importance of input and output legitimacy in democratic governance: Evidence from a population-based survey experiment in four west European countries. *European Journal of Political Research*. 2019. № 58. P. 488–513.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2023

Стаття рекомендована до друку 28.03.2023